

Της ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΟΥ

Γεννημένος στην Ιερουσαλήμ το 1936, ο Αβραάμ Β. Γεοσούα είναι ένας από τους σημαντικότερους Ισραηλινούς συγγραφείς και ένα από τα πιο δυνατά λογοτεχνικά χαρτιά διεθνώς – μάλιστα, ο πάπας της κριτικής Χάρολντ Μπλουμ περιλαμβάνει το έργο του στον περίφημο «Δυτικό Κανόνα» του, βρίσκοντας εκλεκτικές συγγενίες με τον Φόκνερ. Στην Ελλάδα τον γνωρίσαμε πρώτη φορά μέσα από το αριστουργηματικό μυθιστόρημα «Ο κύριος Μάνι», ένα συναρπαστικό οικογενειακό έπος που εκτείνεται από τη Θεσσαλονίκη του 19ου αιώνα έως το Ισραήλ του 20ού, παρακολουθώντας μία πτυχή της εβραϊκής περιπέτειας. Ο Γεοσούα είναι ένας από τους συγγραφείς της «εθνικής γενιάς» του Ισραήλ, που με το έργο τους συνετέλεσαν στη διαμόρφωση και τον εμπλουτισμό της ισραηλινής ταυτότητας. Ενεργό μέλος του ειρηνιστικού κινήματος, είχε, ήδη αμέσως μετά το τέλος του Πολέμου των Εξι Ημερών, διακηρύξει την αντίθεσή του με την κατοχή των παλαιστινιακών εδαφών και τη δημιουργία ισραηλινών οικισμών, επιμένοντας στην ανάγκη για τη δημιουργία ανεξάρτητου παλαιστινιακού κράτους. Τη βεβαιότητα που πεπεισμένος είναι και η μόνη ρεαλιστική λύση, επανέλαβε μιλώντας μας με την ευκαιρία της επετείου των εξήντα χρόνων από την ίδρυση του κράτους του Ισραήλ.

Πώς έχει διαμορφωθεί η ισραηλινή-εβραϊκή ταυτότητα στη διάρκεια αυτών των 60 χρόνων από την ίδρυση του ανεξάρτητου κράτους του Ισραήλ;

«Το 1948 η εβραϊκή ταυτότητα ήταν κατά μία έννοια «μερική». Εκτοτε εξελίχθηκε και ολοκληρώθηκε. Πρώτα απ' όλα, το 1948 οι Εβραίοι κλήθηκαν για πρώτη φορά στην ιστορία τους να ασχοληθούν με τα προβλήματα και τις απαιτήσεις που εγείρει η οργάνωση ενός κράτους – να ασχοληθούν με την οικονομία, το στρατό, το σωφρονιστικό σύστημα, το ζήτημα των μειονοτήτων, δηλαδή με την ολότητα της ζωής. Δεύτερον, ήταν η πρώτη φορά που Εβραίοι κυβερνούσαν Εβραίους. Αυτό είναι κάτι πολύ πρόσφατο στην ιστορία μας. Και το τρίτο είναι πως για πρώτη φορά, Εβραίοι που ασπάζονται διαφορετικές ιδεολογίες κλήθηκαν να πάρουν από κοινού αποφάσεις για το μέλλον τους, όπως συμβαίνει σε όλα τα κράτη. Στην Ελλάδα, για παράδειγμα, ένας άθεος Εβραίος δεν θα συναντιεί με έναν ορθόδοξο Εβραίο. Ενώ στο ισραηλινό Κοινοβούλιο, οι ποιοί Εβραίοι οφείλουν να συζητήσουν με τους αριστερούς για θέματα όπως ο γάμος μεταξύ ομοφυλοφίλων».

Στην ομιλία του το 2006 στο επίσημο μνημόσυνο του Γιτζάκ Ράμπιν, ο Νταβίντ Γκρόσμαν είχε πει, μεταξύ άλλων, πως το Ισραήλ αφήνει να ηγηγεί χαμένο το θαύμα που ήταν η γέννηση αυτού του κράτους. Πως έχασε τη σπουδαία και σπάνια ιστορική ευκαιρία να εξελιχθεί σε ένα φωτισμένο, αληθινό

«Ο πόλεμος μας επιβλήθηκε»

δημοκρατικό κράτος. Είναι έτσι κατά τη γνώμη σας;

«Όσον αφορά τις δημοκρατικές κατακτήσεις, το κράτος του Ισραήλ είναι πολύ πιο δημοκρατικό από ό,τι ήταν τα πρώτα χρόνια μετά την ίδρυσή του. Η δημοκρατία έχει βαθύνει, έχει εμπειρωθεί και το βλέπουμε σε όλους τους θεσμούς. Φυσικά υπάρχει το τεράστιο πρόβλημα της κατοχής των παλαιστινιακών εδαφών και των οικισμών. Ο εποικισμός μετά τον Πόλεμο των Εξι Ημερών ήταν ένα τεράστιο λάθος. Ο πόλεμος δεν ήταν κάτι που θα μπορούσαμε να έχουμε αποφύγει, να επιβλήθηκε. Ομως, η κατοχή και ο εποικισμός είχαν αποτέλεσμα όχι μόνο να ανοίξει πολύ βαθιά η πληγή στη σχέση μας με τους Παλαιστίνιους, αλλά να διαταραχθούν και οι σχέσεις μεταξύ μας, στο εσωτερικό της χώρας. Με έναν τρόπο, στο Ισραήλ υπήρχαν δύο παράλληλα συστήματα: ένα δημοκρατικό στο εσωτερικό της χώρας κι ένα άλλο στα κατεχόμενα. Ομως αυτά τα εδάφη δεν είναι γεωγραφικά απομακρυσμένα από το κράτος του

Με την ίδρυση του Ισραήλ, η εβραϊκή ταυτότητα έγινε πλήρης για πρώτη φορά στην ιστορία μας

Αβραάμ Β. Γεοσούα
Ισραηλινός συγγραφέας

Ισραήλ, όπως συνέβαινε με την Αλγερία και τη Γαλλία, για παράδειγμα. Είναι δίπλα μας. Είχα πάντα την αίσθηση πως η κατοχή και ο εποικισμός διέφθειραν το Ισραήλ».

Σύμφωνα με πολλούς διεθνείς αναλυτές, ο παλιός, σοσιαλιστής σιωνιστής έδωσε μετά το 1967 τη θέση του σε ένα νέο είδος σιωνιστή, που συνδυάζει τη θρησκευτική πίστη με τον εθνικισμό.

«Νομίζω πως ο σιωνισμός δεν είχε καμία σχέση. Εξάλλου το σιωνιστικό πρόγραμμα δεν συγκροτούσε μια ιδεολογία, ήταν μάλλον μια πλατφόρμα για τη δημιουργία του κράτους του Ισραήλ, πάνω στην οποία συναντιούνταν διαφορετικές ιδεολογίες. Όταν ξεκινήσαμε την οργάνωση «Ειρήνη Τώρα» δεν μας απασχολούσε ο σιωνισμός. Οι διαφωνίες ήταν ανάμεσα στους εκπροσώπους της Δεξιάς που ήθελαν να παραμείνουμε στα κατεχόμενα και την Αριστερά, τους σοσιαλιστές που αγωνίζονταν για την ειρήνη. Ο Πόλεμος των

Εξι Ημερών ήταν δικαιολογημένος, ήμασταν σε άμυνα, αλλά οφείλαμε μετά να συμμορφωθούμε με την απόφαση 242 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, που προέβλεπε την ισραηλινή αποχώρηση από τα εδάφη των Παλαιστίνιων με αντάλλαγμα την ασφάλεια και την ειρήνη».

Η μονομερής στρατιωτική αποχώρηση και η απομάκρυνση των ισραηλινών οικισμών από τη Γάζα, έμοιαζε αρχικά μια εκλιδοφόρα κίνηση προς την κατεύθυνση της επίτευξης της ειρήνης. Κατά τη γνώμη σας, ποιο μερίδιο ευθύνης φέρει η ισραηλινή και ποιο η παλαιστινιακή πλευρά;

«Πρώτα απ' όλα, δεν θεωρώ πως η αποτυχία ήταν πλήρης. Οι άνθρωποι ξεχνούν πως πριν από την απομάκρυνση των οικισμών, οκτώ χιλιάδες Ισραηλινοί ζούσαν ανάμεσα σε ένα εκατομμύριο Παλαιστίνιους, η στρατιωτική παρουσία ήταν ασφυκτική, χάνονταν ανθρώπινες ζωές και από τις δύο πλευρές. Επρεπε να φύγουμε από τη Λωρίδα της Γάζας. Τώρα γιατί δεν υπήρξε συνέχεια; Γιατί η Χαμάς απάντησε στην κίνηση του Ισραήλ εκτοξεύοντας ρουκέτες. Αν είχαν σκεφτεί πως, εντάξει, αναγκάσαμε τους Ισραηλινούς να φύγουν, ας δούμε τώρα πως θα οικοδομήσουμε καλύτερες συνθήκες ζωής στην περιοχή, τότε τα πράγματα θα είχαν εξελιχθεί πιο ομαλά και η ισραηλινή κυβέρνηση θα έδειχνε μεγαλύτερη προθυμία να απομακρυνθεί από τη Δυτική Οχθη».

Πάντως, ενώ ο Ολμερτ είχε δεσμευτεί για το πάγωμα των οικισμών στη Δυτική Οχθη και την απομάκρυνση εκείνων

την εκπροσώπηση στη Βουλή. Αυτό θα βοηθούσε πολύ τις προσπάθειες για την επίτευξη της ειρήνης».

Θα βλέπατε το ενδεχόμενο η Ιερουσαλήμ να γίνει κοινή πρωτεύουσα των δύο ξεχωριστών κρατών, του Ισραήλ και της Παλαιστίνης;

«Νομίζω πως είναι αδύνατο. Η Ιερουσαλήμ θα πρέπει να διχοτομηθεί. Ξέρω πως αυτό είναι μια εξαιρετικά λεπτή χειρουργική επέμβαση. Εκείνο που θα μπορούσε να γίνει, είναι η Παλιά Πόλη – όπου και βρίσκονται οι ιερό τόποι των τριών μονοθεϊστικών θρησκειών – να γίνει ένα είδος Βατικανού, να μην υφίσταται εκεί καμία εθνική κυριαρχία. Η υπόλοιπη πόλη, όμως, θα πρέπει να μοιραστεί ανάμεσα στα δύο κράτη».

Ολες οι εθνικές αφηγήσεις στηρίζονται και σε εθνικούς μύθους, τους οποίους η επίσημη Ιστορία που διδάσκεται στα σχολεία –συνήθως– αναπαράγει. Πιστεύετε πως οι νεαροί Εβραίοι και Παλαιστίνιοι αμφισβητούν τους εθνικούς μύθους που τους έχουν κληροδοτήσει;

«Νομίζω πως οι νεαροί Ισραηλινοί, τουλάχιστον στην πλειονότητά τους, είναι πρόθυμοι να εργαστούν για τη δημιουργία των δύο ξεχωριστών κρατών. Και έχω την εντύπωση πως το ίδιο ισχύει και για τους συνομιλικούς τους Παλαιστίνιους, τουλάχιστον εκείνους που κατοικούν στη Δυτική Οχθη. Ομως και οι δύο πλευρές αισθάνονται αδύναμες να επιβάλουν αυτή τη λύση. Γι' αυτό πρέπει να υπάρξει πίεση προς αυτή την κατεύθυνση, από την Ευρώπη, τις ΗΠΑ και τον Αραβικό Σύμβουλο. Πρέπει να πείσουν και τις δύο πλευρές να καταλήξουν σε ένα συμβιβασμό, προφέροντας ταυτόχρονα εγγυήσεις».

Σύμφωνα με τους δημογράφους, το 2020 οι Εβραίοι θα αποτελούν μόλις το 47% των ανθρώπων που θα κατοικούν ανάμεσα στον Ιορδάνη ποταμό και τη Μεσόγειο. Βλέπετε αυτή την εξέλιξη ως μια υπαρξιακή απειλή για το Ισραήλ;

«Επιβάλλεται να έχουν δημιουργηθεί δύο ξεχωριστά κράτη πολύ νωρίτερα από το 2020. Αλλά ακόμη κι αν οι Εβραίοι του Ισραήλ ήταν δέκα εκατομμύρια, αυτό σε τίποτε δεν θα άλλαζε το γεγονός πως οι Παλαιστίνιοι έχουν το τερό δικαίωμα να αποκτήσουν το δικό τους κράτος. Η φόρμουλα για την επίλυση του προβλήματος υπάρχει. Ο χωρισμός μπορεί να γίνει, τα σύνορα να χαραχτούν. Το θέμα είναι να υπάρξει πίεση ώστε να το πετύχουμε. Κι εκεί μπορεί και πρέπει να μας βοηθήσει και η Ευρωπαϊκή Ένωση».

Μυθιστορήματα του Αβραάμ Β. Γεοσούα που κυκλοφορούν στα ελληνικά (από τις εκδόσεις «Καστανιώτη»): Σε μετάφραση της Μάγκυ Κοέν «Ο κύριος Μάνι», «Ταξίδι στο τέλος της χιλιετίας», «Ο υπεύθυνος ανθρώπινου δυναμικού». Σε μετάφραση Ιακώβ Σμιππί, «Επιστροφή από τις Ινδίες».

που είχαν κριθεί παράνομοι, η κυβέρνηση του συνεχίζει την επέκταση δεκάδων οικισμών.

«Ναι, είναι τρομερό. Γιατί αν ο Ολμερτ είναι ελκριντής όσον αφορά τις προθέσεις του για τη δημιουργία παλαιστινιακού κράτους, πως εξηγείται η επέκταση των οικισμών; Κατά τη γνώμη μου, το επέτρεψε υποκύπτοντας στις πιέσεις της Δεξιάς. Σκέφτεται το πολιτικό κόστος. Πρόκειται για καταστροφή. Και είναι μεγάλο λάθος και των ΗΠΑ που δεν τον απέτρεψαν».

Σύμφωνα με πολλούς παρατηρητές εντός του Ισραήλ, σήμερα υπάρχει μεγαλύτερη ένταση και δυσπιστία από ποτέ, ανάμεσα στους Εβραίους και τους Αραβες πολίτες του Ισραήλ. Η δική σας αίσθηση ποια είναι;

«Νομίζω πως και οι δύο κοινότητες πρέπει να αισθάνονται περήφανες, γιατί, ενώ γύρω μας υπήρχε πάντα τόσο βία και πόνος, πετύχαμε να χτίσουμε και να διατηρήσουμε μια σχέση λεπτών ισορροπιών, στηρίζοντας τη σχέση μας σε ένα πολύ σοφό modus vivendi. Αλλά και οι δύο οφείλουμε να συνεχίσουμε και να εντείνουμε τις προσπάθειές μας για να καλλιεργήσουμε περαιτέρω αυτή τη σχέση. Φυσικά είμαστε όλοι ισότιμοι απέναντι στο νόμο, αλλά νομίζω πως οι Αραβες πολίτες υφίστανται διακρίσεις. Το κράτος οφείλει να κάνει περισσότερες επενδύσεις στα χωριά τους, να εξασφαλίσει πως θα έχουν περισσότερες ευκαιρίες – στον τομέα της εργασίας, για παράδειγμα. Και οι Αραβες πολίτες, από την πλευρά τους, θα μπορούσαν να εντατικοποιήσουν τις προσπάθειές τους για μεγαλύ-

«Όχι στους εξτρεμισμούς»

Της ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΟΥ

Ο 59χρονος Παλαιστίνιος καθηγητής Φιλοσοφίας, πρόεδρος του Πανεπιστημίου Αλ-Κουντς της Ανατολικής Ιερουσαλήμ, Σάρι Νουσεΐμπε, ξεχωρίζει ως μία από τις φωτεινές προσωπικότητες του αραβικού κόσμου. Διανοούμενος διεθνούς ακτινοβολίας, που διακρίνεται για την ανεξαρτησία και τη γενναίότητα της σκέψης του, είναι την ίδια στιγμή πολιτικός ακτιβιστής που καταγγέλλει τους ισραηλινούς εποικισμούς, τη βία εναντίον του λαού του, αλλά και τον παλαιστινιακό εξτρεμισμό. Το 2001-02 υπήρξε αντιπρόσωπος της ΟΑΠ στην Ιερουσαλήμ, αλλά σύντομα έχασε την εύνοια του Γιάσερ Αραφάτ. Το 2003, σε συνεργασία με τον Αμ Αγιαλόν παρουσίασαν το σχέδιο «Η Φωνή των Ανθρώπων», μια κοινή πρωτοβουλία για την ειρήνη στη Μέση Ανατολή. Η κριτική ματιά που επεφύλασσε πάντα τόσο για τους Ισραηλινούς όσο και για τους Παλαιστίνιους του έχουν χαρίσει τη φήμη του «ενοχλητικού». Με αφορμή την έκδοση του αυτοβιογραφικού βιβλίου του

«Once Upon a Country» («Ήταν κάποτε μια χώρα») και την επέτειο των εξήντα χρόνων από την ίδρυση του κράτους του Ισραήλ, ο Σάρι Νουσεΐμπε μας μίλησε για την τραγωδία της σύγκρουσης ανάμεσα στους δύο λαούς και τη βεβαιότητά του πως μπορούν να ζήσουν ειρηνικά στη γη που εκτείνεται ανάμεσα στον Ιορδάνη και τη Μεσόγειο.

Στο βιβλίο σας γράφετε πως είναι πολύ δύσκολο να υπερασπίσει στην πράξη τις αρχές σου και να παραμείνει ηθικός όταν ζεις σε πολεμική ζώνη. Υπάρχουν άνθρωποι που θεωρούν πως είναι πολυτέλεια. Πώς τους απαντάτε;

«Και στις δύο κοινότητες, όσοι ανάμεσά μας έχουμε αίσθηση του τι σημαίνει να έχεις ήθος, ερχόμαστε αντιμέτωποι με καταστάσεις που μας δοκιμάζουν. Σε περιπτώσεις όπου μοιάζουν να συγκρούονται το προσωπικό συμφέρον ή το ένστικτο της αυτοσυντήρησης από τη μια πλευρά και οι οικουμενικές αξίες που ασπάζεσαι από την

Να ανταλλάξουμε το δικαίωμα στην επιστροφή με το δικαίωμα στην ελευθερία

Σάρι Νουσεΐμπε
Παλαιστίνιος καθηγητής Φιλοσοφίας

